

[illegible]

GEOGRAPHICAL INSTITUTE ĐJOVAN CVIJIĐ,Đ SASA
THE INSTITUTE FOR RECENT HISTORY OF SERBIA
Collection of works, vol. 11
THE INSTITUTE OF SLAVIC STUDIES RAS

HISTORY AND GEOGRAPHY:
MEETINGS AND PERMEATIONS

ñ Thematic Collection of Papers ñ

Belgrade, 2014

Љ ∆ 911.3:: 94(497.11)δ 13 89/1459δ
94(497.11)δ 13 89/1459δ

Александар КРСТИЋ

**ПОДУНАВЉЕ И ПОСАВИНА СРБИЈЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ.
ИСТОРИЈСКО-ГЕОГРАФСКИ АСПЕКТИ ИСТРАЖИВАЊА***

Апстракт: Овај рад се бави историјом подручја које је данас познато под именом Подунавље и Посавина у Србији, то јест подручја између Дунава и Саве, у периоду од 13. до 15. века. Циљ је истраживања је да се утврди како се овај регион развијао током овог периода, укључујући политичке, привредне и друштвене промене. Истраживање се заснива на анализи историјских извора, укључујући летописе, дипломатске документе и географске описе. Резултати истраживања показују да је подручје било део велике српске државе, коју су чинили разни кнежевци и војводства. Овај регион је играо кључну улогу у развоју српске државе и у њеној борби против османлијских освајача.

Кључне речи: Подунавље, Посавина, Србија, Средњи век, историја, географија.

Овај рад се бави историјом подручја које је данас познато под именом Подунавље и Посавина у Србији, то јест подручја између Дунава и Саве, у периоду од 13. до 15. века. Циљ је истраживања је да се утврди како се овај регион развијао током овог периода, укључујући политичке, привредне и друштвене промене. Истраживање се заснива на анализи историјских извора, укључујући летописе, дипломатске документе и географске описе. Резултати истраживања показују да је подручје било део велике српске државе, коју су чинили разни кнежевци и војводства. Овај регион је играо кључну улогу у развоју српске државе и у њеној борби против османлијских освајача.

* Овај рад је засниван на истраживању Средњовековне српске земље (13–15. век): политички, привредни, друштвени и правни процеси (— 177029) од стране Александра Крстића, који је написао: *Историја Срба I*, ∞, 1988, 327–420; *А. ≤ Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања потиско-поморишке границе (1703)*, ЈП, 1929, 7–155; *Историја*

1 Овај рад је засниван на истраживању Средњовековне српске земље (13–15. век): политички, привредни, друштвени и правни процеси (— 177029) од стране Александра Крстића, који је написао: *Историја Срба I*, ∞, 1988, 327–420; *А. ≤ Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања потиско-поморишке границе (1703)*, ЈП, 1929, 7–155; *Историја*

- 25

je a = | 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

7. Δ ▢ ⊆ Δ „Ћирић, Ћирић, Ваљево – постанак и успон градског средишта (=Ваљево), 1994, 59н77; А. Ваљево, Прилози за КЛИФ, 74/1н4 (2008), 7н16; А. Ваљево, Ваљево, 78н92; А. Ваљево, 1427. 14н16, Зборник Матице српске за историју (=ЗМСИ), 82 (2010), 14н16.
8. А. Ваљево, А. Ваљево, 139н161; А. Ваљево, 15. 16. Ваљево, Смедеревски зборник, 2 (2009), 45н46; А. Ваљево, 12н15. Ваљево, Браничево кроз војну и културну историју Србије, 1н3, 2006, 11н17.
9. А. Ваљево, А. Ваљево, 95н113; А. Ваљево, Браничево у 15. веку. Историјско-географска студија, 2007, 13н28.
10. А. Ваљево, Зборник Филозофског факултета, 10н1 (1968), 237н244.
11. А. Ваљево, 149н150; А. Ваљево, Браничево у 15. веку, 21н22, 27н28. А. Ваљево, 55 (2007), 99н113.

- 27

18 — $\approx$, Смедеревски санџак (1476–1560). Земља. Насеља. Становништво, 29335, .

19 1476. Baibakanlâk Arlıvi, *Tapu tahrir defterleri* (=BBA TTD), No. 16; 1516. TTD, No. 1007; BBA TTD, No. 978; Stojaković, *Brančevski tefter*, Beograd, 1987; 1528, 1530, 1536. X. + *Turski izvori za istoriju Beograda 1–I, katastarski popisi Beograda i okoline 1476–1566*, 1964, 5ñ411; 1533. A. Handhiš, *Dva prva popisa zvorničkog sandžaka (iz 1519. i 1533. godine)*, Sarajevo, 1986, str. 79ñ211.

20 A. A. 142ñ147.

21 Ј. М. Ђ. П. Београд у средњем веку, Београд, 1967.

22 X. *Турски извори*, 142~242.

- 29

- 33

The Ólandô (*zemlja*) in medieval Serbia was greater territorial and administrative unit, which included several *župas* (districts). In the area of northern Serbia, in *Posavina*, there was the ólandô of Maľva, and in *Podunavlje* the ólandô of Kuľevo and Braniľevo. More recent studies have defined the borders of specified areas and corrected earlier misconceptions about the propagation of the Hungarian government in northwestern Serbia in the late Middle Ages, caused by equalizing the Maľva ólandô and the Hungarian Banat of Maľva (Macsó). The Hungarian Banat of Maľva was at that time confined to a narrow area next to the Sava with several fortresses and their districts. By change in the Hungarian-Serbian relations in the first half of 15th century, these regions were connected to the Serbian state until the Ottoman conquest in 1458/1459. Kuľevo, which expanded between the rivers Velika Morava, Danube, Jasenica and the mountains of Avala and Kosmaj, was in administrative terms united with the ólandô of Braniľevo. However, during the 14th and the 15th century Kuľevo survived as a particular geographical area. Comparing the data on settlements provided by Serbian charters with material from the Ottoman censuses ñ *defters*, one can get a picture of their continuity and discontinuity, which indirectly indicates depopulation during the warfare that led to the collapse of the Serbian state. Such research in the area of Braniľevo shows that half of the villages of Braniľevo completely lost their inhabitants during the Ottoman subjugation of Serbia. The comparison of the data of the medieval and Ottoman sources also showed a kind of continuity in economic centres ñ market places in the area of Braniľevo. The Ottoman *defters* have shown that there were a large number of settlements in the Serbian Danube and the Sava region in the second half of the 15th and the first decades of the 16th century, but they were mostly small. Archaeological excavations provide valuable findings on the appearance of the settlements and way of life in the Danube and the Sava region.

The Ottoman *defters* provide the insight into the economic structure in rural settlements during the second half of the 15th and early 16 century. The *defters* enable to obtain a relatively accurate picture of the proportional representation of crops in total production. On this basis, it may be noted that wheat was grown most of all the cereals (about 35%), followed by barley, rye, millet, oats. Among other crops, in addition to growing fruits and vegetables, followed by flax and hemp, vine was grown to a large extent.